

Filosofování a jazyk

Filosofie je především a na prvním místě reflexe, i když jistě neplatí, že každá reflexe je filosofická. Proto má dobrý důvod, když se ptáme po tom, co z nějaké reflexe činí reflexi filosofickou. V jistém smyslu lze mluvit o jakýchsi náležitostech či vlastnostech takové reflexe; můžeme např. říci, že musí jít o reflexi principiální, systematickou a radikální. „Principium,“ znamená „počátek“ (řecky *arché*); a tak se musíme také ptát, zda počátek filosofie náleží už do filosofie, anebo zda filosofie je v tom počátku jen zakotvena, zda v něm (či do něho) nemá jen zapuštěny své kořeny (také zde slyšíme odkaz na latinské „radix“, tedy také na řecké *rhizoma*). Systematičnost filosofie je trochu jiné povahy; je to spíše požadavek a postulát než věc počátku či kořene, zkrátka je to záležitost *logu*. *Logos* je v řečtině resp. v řeckém myšlení neodlučně spjat s řečí a s konkrétním jazykem (specificky s řečtinou). Filosofie je záležitostí myšlení, a pořádné myšlení není možné leč za pomoci jazyka, ale to znamená: nejen s jazykem jako nástrojem a prostředkem, ale v jazyce, ba dokonce z jazyka, z jeho hlubin. Jazyk totiž má své hlubiny, do kterých ani filosof příliš nevidí, jen do nich čas od času trochu nahlédne, aby cosi spatřil, o čem ještě nevěděl. Ale ty hlubiny jazyka nesmíme zaměňovat s hlubinami *logu*, s hlubinami „řeči“ či snad lépe „smyslu“. A reflexe, filosofická reflexe se právě v těch hlubinách *logu* jakoby „dotýká“ onoho „smyslu“, který si sama nevytváří, ale kterému se chce a musí dávat k dispozici. A ten „dotek“ vlastně ani není skutečným dotekem; jde o zvláštní paradox: myslící subjekt se v reflexi „setkává“ s logem, se „smyslem“, s „pravdou“ (či „Pravdou“) jen a výhradně tak, že sám přitom není, že v tom setkání sám – jakožto subjekt – není „přítomen“ (tedy ani „jsoucí“), ale že „je“ jakoby vykloněn do budoucnosti a do toho „smyslu“ (či do té „pravdy“), takže nově „jsoucím“ se musí teprve stát. – A tady je po mém soudu ten základní rozdíl mezi básníkem a filosofem: básník nemusí rozlišovat a také obvykle nerozlišuje mezi onou dvojí „hlubinou“ či „hloubkou“, tj. hloubkou jazyka a hloubkou „smyslu“ (lépe: „pravdy“), zatímco filosof je vyzýván a zmocňován, aby na ten rozdíl dával pozor a aby nanejvýš pečoval o to, aby mu hlubina jazyka nepřehlušovala ani tu a tam hlubinu „smyslu“ či „pravdy“.

(Písek, 111227-3.)